

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО

**КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

И С К А Н Е

**от омбудсмана на Република България по чл. 150, ал. 3 от Конституцията
за обявяване на разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката за
противоконституционна, тъй като нарушава правата на гражданите**

УВАЖАЕМИ Г-Н ПРЕДСЕДАТЕЛЮ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Омбудсманът на Република България получи многобройни жалби и сигнали от граждани по повод дейността на топлофикационните дружества. На тази база нашата институция се самосезира и извърши проверка за нарушения на правата на гражданите от страна на тези дружества и на фирмите за дялово разпределение на топлоенергия по следните основни въпроси:

- I. Твърдения за некоректно или недобросъвестно изчисляване на сметките за топлоснабдяване от фирмите за дялово разпределение и топлофикационните предприятия, както и липса на ясни и прозрачни процедури за тяхното оспорване;
- II. Несъгласие на гражданите да заплащат сума „мощност“, когато са се отказали на законно основание от услугите на топлофикационните дружества за отопление и битова гореща вода;
- III. Лишаване на гражданите от съдебна защита поради привилегированото положение на топлофикационните дружества, които за разлика от другите стопански субекти, могат да се снабдяват с изпълнителен лист за своите вземания само по извлечение от неплатени сметки без да са ги доказали пред съда.

В свое становище, огласено на широка пресконференция и изпратено до държавните институции, които имат отношение по проблема, омбудсманът констатира между другото и, че „правото на защита на гражданите е силно ограничено поради привилегированото положение на топлофикационните дружества, които за разлика

от други стопански субекти, могат да се снабдяват с изпълнителен лист за своите вземания само по извлечение от неплатени сметки без да са ги доказали преди това в съда”.

В хода на приемането на промените в Закона за енергетиката, много от законодателните предложения, произтекли от проверката на омбудсмана, бяха приети от Народното събрание. Не бяха взети обаче предвид аргументите за отпадане на чл. 154, ал. 1 от този закон.

Ето защо, воден от убеждението, че спазването на правата на човека е основен критерий за демократичния и правов характер на държавата и на основание чл. 150, ал. 3 от Конституцията на Република България се обръщам към вас с искане да бъде обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката, тъй като с нея се нарушават правата на гражданите.

Мотивите за това са следните:

1. Разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката нарушава конституционния принцип за установяване на еднакви правни условия за стопанска дейност и за защита на потребителя – чл. 19, ал. 2 от Конституцията:

„Чл. 19 (2) Законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелоялната конкуренция и защитава потребителя.“

Текстът на чл. 19, ал. 2 от Конституцията поставя акцент върху необходимостта законът да *защитава потребителя*. В разрез с тази постановка, разглежданата разпоредба на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката лишава потребителя от възможността да защити ефикасно правата си, като прехвърля върху него тежестта на доказване при оспорване на претендираните от топлофикационните дружества вземания.

Въвеждането на възможност за даден вид стопански субекти – в случая търговски дружества, осъществяващи топлоснабдителни услуги - да не доказват вземанията си по общия исков ред, а да получават изпълнителен лист само по извлечение от неплатени сметки на техните клиенти, съставлява нарушение на конституционния принцип, че законът трябва да гарантира еднакви правни условия за стопанската дейност на всички граждани и юридически лица. Средствата за защита на правата и законните интереси на участниците в стопанския живот са част от условията за осъществяване на стопанска дейност. Без съмнение, създаването на особен, при това облекчен ред за принудително изпълнение в полза на отделен вид стопански субекти в определен икономически отрасъл, поставя тези субекти в привилегировано положение спрямо останалите стопански субекти и сектори на икономиката. От друга страна, потребителите на услугите на топлофикационните дружества нямат законово предвидена възможност да осъществят претенциите си за вреди срещу тези дружества чрез каквото и да е извънсъдебно изпълнително основание, още по-малко чрез извлечение от сметки.

У

Подчертаното обществено недоволство от услугите на топлофикационните дружества и масовото недоверие към коректността на събираните от тях сметки, показват недвусмислено, че гражданите поставят под съмнение добросъвестността на своя контрагент – топлофикационните дружества. В този контекст, законодателят вместо да защити потребителя, както повелява и чл. 19, ал. 2 от Конституцията, и да гарантира реална равнопоставеност на страните по сделката, всъщност презюмира верността на претендираните от топлофикационните дружества сметки и прехвърля доказателствената тежест на потребителя. Това е неоправдано и не отговаря на духа и смисъла на защитата на потребителя, като конституционно закрепен принцип.

2. Разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката нарушава конституционното право на защита, установено с чл. 56 от Конституцията на Република България:

„Чл. 56. Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени неговите права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.“

а/ Предвидената възможност топлофикационните дружества да получават изпълнителен лист за свои вземания само по извлечение от неплатени сметки на потребителите е остатък от времето на централно планираната държавна икономика. По този начин обаче се ограничава възможността на гражданите да оспорят по съдебен ред тези вземания, когато са налице съмнения за некоректно изчисляване на сметките или злоупотреби. Правото на защита е накърнено, защото отношенията между потребителя и топлоснабдителното дружество, което като правно-организационна форма представлява търговско дружество по смисъла на Търговския закон, се основават на договор. Общ гражданскоправен принцип е, че страните по гражданските, респ. по търговските сделки са равнопоставени. Тази равнопоставеност обуславя и наличието на еднакви възможности за защита на техните права и законни интереси в рамките на съдебен процес. Очевидно с оспорваната разпоредба на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката тези принципни постановки са нарушени. Търговецът-доставчик на топлофикационна услуга е поставен в привилегировано положение в сравнение с клиента-потребител на тази услуга. Тази своеобразна презумпция за верност на топлофикационните сметки не отговаря на принципа на равнопоставеност на страните по един търговски договор. И е направо недопустима, когато отношенията между страните (в случая „потребител-топлофикационно дружество“) са изпълнени с редица примери за некоректност от страна на търговското дружество, с конфликти, спорове, недоверие, а в крайна сметка и с достатъчно примери за нарушаване на правата на гражданите от страна на тези дружества.

Всъщност по действащия ГПК, потребителят може да представи своите възражения в 7-дневен срок от получаване на призовката за доброволно изпълнение, но трябва да ги подкрепи с „убедителни писмени доказателства, че присъдената сума не се дължи“ (чл. 250 от ГПК). В конкретния случай, когато несъдебното изпълнително основание е извлечение от неплатени сметки към топлофикационно дружество, тази правна възможност за защита изглежда напълно формална. Защото методиката за изчисляване на сметките е изключително сложна и изисква специални технически познания, каквито гражданите обикновено нямат, а още по-малко могат да представят

убедителни писмени доказателства в указания 7-дневен срок. Още повече, че това производство по ГПК няма за цел да се установи по несъмнен начин и окончателно действителното правно и фактическо положение между страните. Така, за длъжника по производството е налице единствено възможност да предяви отрицателен установителен иск по чл. 254 на ГПК.

б/ Създаденото с чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката несъдебно изпълнително основание се различава съществено от останалите несъдебни изпълнителни основания, които основателно са предвидени от чл. 237, бб. „в“ до „и“, а също и бб. „л“ и „м“ от Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

Основната разлика е в това, че всички те се отнасят, казано най-общо, до безспорно установено вземане, по което има предварително съгласие от длъжника относно естеството на вземането и неговия размер, както и има висока степен на сигурност относно автентичността на волята на длъжника. Това прави напълно оправдано от законова и житейска гледна точка да бъде създаден облекчен ред за принудително изпълнение спрямо неизправния длъжник чрез въвеждането на посочените несъдебни изпълнителни основания.

Трябва да се има предвид също така, че доколкото в други закони, на базата на чл. 237, б „к“ от ГПК, е предвиден облекчен ред за издаване на изпълнителен лист, това е предвидено за съвсем друг тип отношения – напр. адвокатски услуги, събиране на държавни вземания от земеделски производители и на вземания на банки, обявени в несъстоятелност. (чл. 37, ал. 1 от Закона за адвокатурата; чл. 27, ал. 2 от Закона за подпомагане на земеделските производители; чл. 57, ал. 5 от Закона за банковата несъстоятелност). В този тип особени отношения има предварителна яснота за длъжника относно падежите и размерите на вземанията, както и неговото предварително съгласие върху тях.

Съвсем различно стоят нещата в отношенията „потребител-топлофикационно дружество“, защото вземанията на топлофикационните дружества не са установени по безспорен начин чрез определен правновалиден документ, от който да е видна волята и на двете страни по търговската сделка. Тук потребителят не е изразил предварително съгласие за сметките за следващите месеци. Извлеченията от сметки на топлофикационните предприятия не само нямат, а и не могат да имат такова предназначение, защото те показват само какво количество топлоенергия и каква цена топлофикационното дружество е калкулирало за индивидуалния потребител по своя преценка, методика и пр. Но оттук нататък възникват редица въпроси – дали точно толкова топлоенергия реално е доставена на потребителя, спазена ли е възприетата методика за изчисляване на сметките; коректно ли е извършено дяловото разпределение и пр. С други думи, претендираното от едно топлофикационно дружество вземане не може да се смята за доказано по несъмнен начин само поради това, че това дружество е изчислило индивидуалната сметка на гражданина по начина, посочен в издадената от него фактура. И в този смисъл, включването на извлеченията от сметки на топлофикационните дружества в кръга на несъдебните изпълнителни основания, е напълно необосновано.

в/ Не на последно място, макар и да не е пряко относимо към аргументите за противоконституционност на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката, предвидената привилегия за топлофикационните дружества е в разрез с общото право на

6

конкуренцията на Европейския съюз, на което трябва да се подчиняват държавните предприятия и предприятията, на които държавата е възложила специални или изключителни права. Съгласно чл. 86 от ЕИО тези предприятия се подчиняват на разпоредбите на общото конкурентно право. Те ще са задължителни за България не само след присъединяването на страната към ЕС, но действат и сега, в периода преди присъединяването по силата на чл. 66 от Европейското споразумение за асоцииране между Република България и Европейските общности от 1993 г (влязло в сила от 1.02.1995 г). Това принципно положение е залегнало и в чл. III-166 от проекта за Европейска конституция.

Уважаеми госпожи и господа конституционни съдии,

Моля на базата на тези кратки аргументи да образувате конституционно дело и да обявите за противоконституционна разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката. Тази разпоредба противоречи не само на конкретните текстове на чл. 19, ал. 2 и чл. 56 от Конституцията, но и на основния принцип на модерния конституционализъм, че върховенството на закона трябва да бъде съчетано с върховенството на правата на човека.

Предлагам да бъдат конституирани като страни по конституционното дело: Народното събрание, Министерският съвет, Федерацията на потребителите в България, Съюзът на юристите в България, Българският Хелзинкски комитет, Асоциацията за европейска интеграция и права на човека.

Поради високия обществен интерес от повдигнатия въпрос, предлагам също така, по ваша преценка, делото да бъде разгледано в открито заседание в съответствие с чл. 27, ал. 2 от Правилника за организацията и дейността на Конституционния съд.

30 ноември 2006 г

**ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

ГИНЬО ГАНЕВ

